מדרש · אגדה · בתי מדרשות · חלק א

מדרש שני כתובים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מדרש שני כתובים

מקור הטקסט: ובלכתך בדרך

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מדרש-שני-כתובים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 6
פרק ד 7

פרק א

בראשית ברא אלהים וגו' (בראשית א א) להגיד כח מעשה בראשית לבריות ולהודיעם אי אפשר אלא שסתם הכתוב מכאן אמרו אין דורשין בעריות לשלשה ולא במעשה בראשית לשנים ולא במרכבה ליחיד אלא אם היה חכם ומבין מדעתו כל המסתכל בארבעה דברים ראתוי לו כאלו נהפכה שליתו על פניו ולא יצא ולא ראה את העולם לידע מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו ראתוי לו שלא בא לעולם:
מפני מה לא יאמר אדם מה למעלה משל למי שהיה שותה יין במשתה מים מתוך הקנקן ונמצא יין זה תלוי באויר כך ברא הקדוש ברוך הוא את העולם ותלאו ברוח שנאמר (עמוס ד יג) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אפשר לא ברא הקדוש ברוך הוא בעולמו אלא רוח בלבד והלא את הכל ברא שנאמר (ירמיה י טז) כי יוצר הכל הוא אלא מה תלמוד לומר יוצר הרים ובורא רוח אלא כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לאדם זה בני רצונך לדעת עולמי האיך עמד למוד מרוחך ומגופך שכל זמן שהרוח בגוף הרוח סובלתו יצאתה הרוח מן הגוף אחרים סובלים אותו שנאמר (תהלים קמו ד) תצא רוחו ישוב לאדמתו וגו' לכך לא יאמר אדם מה למעלה:
ומפני מה לא יאמר אדם מה למטה משל למלך שהיה לו ביב של בורסקי ובנה על גבו פלטורין אם יאמר אדם לחברו כמה נאה ומשובחת פלטורין אלו אלא שהיא עומדת על גבי ביב של בורסקי לא נמצא מבזה פלטורין של מלך כך ברא הקדוש ברוך הוא את העולם ורקעו על המים שנאמר (תהלים קלו ו) לרוקע הארץ על המים למטה מן המים אי אתה יודע מה הוא ודבר שאין אתה יודע מה הוא אי אתה רשאי לדרשו ולחקרו לכך לא יאמר אדם מה למטה:
ומפני מה לא יאמר אדם מה לפנים ר' שמעון בן גמליאל אומר משל למלך שבנה פלטורין ושכללה והיה מקומה של פלטורין לשעבר מקום אשפתות וגלי אבנים משבנה המלך פלטורין ושכללה אינו רוצה שיזכירו לפניו תחלת פלטורין לשעבר כך היה העולם מתחלה תהו ובהו משברא הקדוש ברוך הוא את העולם ושכללו אינו רוצה שיזכירו לפניו תחלת ברייתו של עולם לכך לא יאמר אדם מה לפנים:
ומפני מה לא יאמר אדם מה לאחור משל למלך שחשב בלבו ואינו רוצה לאמרו בפיו אם יאמר אדם לחברו יודע אני מה בלבו של מלך אין שבחו של מלך בכך כך ברא הקדוש ברוך הוא יום נקם ונתנו בלבו שנאמר (ישעיה סג ד) כי יום נקם בלבי וגו' ואם יאמר אדם לחברו יודע אני אימתי תדון אימתי הקץ בא אימתי משיח בא אימתי גאולה באה

נתקצרו ימיו שכבר בקשו (אח) אחרים לימוד (ימוד) על הקץ ונטלו נשמתן לכך לא יאמר אדם מה לאחור:
שאלו המינין את ר' שמלאי אמרו לו כמה אלהות בראו את העולם אמר להם אני ואתם נשאל לימים ראשונים שנאמר (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' אשר בראו אין כתיב אלא ברא אלהים:

פרק ב

... ארנון בסיני בירדן... משכיל...:
שאל כתוב אחד (תהלים יט ח) תורת יי תמימה וכתיב זכרו תורת משה עבדי (מלאכי ג כב) את מוצא בכל דבר שאדם עושה אין לו בו יתרון אבל בשעה שאדם עוסק בתורה יש לו בה יתרון שלשה דברים נתן משה נפשו עליהם ונקראו לשמו על התורה ועל הדינין ועל ישראל:
נתן נפשו על הדינין ונקראו על שמו שנאמר (דברים טז יח) שפטים ושטרים תתן לך שפטים ושטרים תתן בכל שעריך אין כתיב כאן אלא תתן לך והרי אינן אלא של מקום שנאמר (שם א יז) כי המשפט לאלהים הוא אלא שנתן משה נפשו עליהם ונקראו לשמו:
נתן נפשו על ישראל ונקראו לשמו שנאמר (במדבר יא טו) ואם ככה את עושה לי הרגני נא הרוג וגו' אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך אתה נתת נפשך עליהן אני קורא אותן על שמך שנאמר (שמות לב ז) וידבר יי אל משה לך רד כי שחת עמך והלא אינן אלא עמו של מקום שנאמר (דברים ט כט) והם עמך אלא שמשה נתן נפשו עליהם ונקראו לשמו:
נתן נפשו על התורה שנאמר (שמות לד כח) ויהי שם עם יי ארבעים יום אמר לו המקום חייך איני קורא אותה אלא לשמך שנאמר (מלאכי ג כב) זכרו תורת משה עבדי והלא התורה של מקום היא שנאמר (תהלים יט ח) תורת יי תמימה אלא שנתן משה נפשו עליה ונקראת לשמו שנאמר (משלי יד כג) בכל עצב יהיה מותר:
שאל תורה אחת יהיה לאזרח ולגר וגו' (שמות יב מט) וכתיב (דברים יד ג) לא תאכל כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה את מוצא הקדוש ברוך הוא מחבב את הגרים ומצוה עליהם בכל מקום וכאן הוא אומר ליתן את הנבלה לגר ר' בניא בשם ר' נחמן בארבעים ושמונה מקומות הזהיר הקדוש ברוך הוא על הגרים וצוה עליהם בארבעים ושמונה מקומות על עבודה זרה אמר ר' אנטוכיה בשם ר' יהודה בר סימון אמר הקדוש ברוך הוא אני מחזיר על העובד עבודה זרה וזה פירש ממנה ובא לו להתגייר לכך אני מזהיר עליו כנגד עבודה זרה עד איכן עד עכשיו שיע משכיל להימן האזרחי (תהלים פח

א) וכן קורא ממזרח עיט (ישעיה מו יא) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננו אין הכתוב מדבר בגר שנתגייר אלא בגר שהוא (מבח) מבחוץ את מוצא באותו שהוא ספק טומנים להתגייר לכך נאמר לגר אשר בשעריך הולך ובא על שעריך:

את מוצא ארבעה גרים אחד מוקש ללוי [שנאמר] (דברים כו יב) ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה אחד מוקש לעני שנאמר (ויקרא יט י) לעני ולגר תעזוב אותם ואחד מוקש לבהמה שנאמר (שמות כ י) ובהמתך וגרך אשר בשעריך ואחד מוקש לשפחה שנאמר (שם כג יב) וינפש בן אמתך והגר למה שאלו ארבעה הגרים מתגיירים כולם לשם דבר אחר ולפיכך הוא מקיש כל אחד ואחד מהם לאותו הדבר שנתגייר בשבילו אמר הקדוש ברוך הוא אין חביב לפני אלא באותו המתגייר בשמי הקדוש כשם שבכל השבטים אין חביב לפני אלא שבט לוי כך בכל הגרים אין חביב לפני כמותך לפיכך הוא (מקי) מקישו לאברהם שנאמר (ויקרא כד כב) כגר כאזרח:

שאל שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד (ישעיה ו ב) וכתוב ארבעה פנים לאחת וארבעה כנפים (יחזקאל א ו) את מוצא ישעיהו ראה כיון שהיה בית המקדש קיים והיו ישראל בתוכו וראה אותם שש כנפים אבל יחזקאל משחרב וגלו ישראל מתוכו הוא ראה אותם ארבע ולמה ראה ישעיהו שש לכל שרף ושרף בשתים יכסה פניו כדי שלא יביט בשכינה שנאמר (שמות לג כ) כי לא יראני האדם אפילו המלאכים ודמות פניהם פני אדם (יחזקאל א י) (וכף רגליהם ככף רגל עגל) בשתים יכסה רגליו (א) אלו כף רגליהם שלא יזכירו עונות אבותיכם שנאמר וכף רגליהם ככף רגל עגל ובשתים יעופף במה שהן מקלסין למקום הרי שש אבל משחרב בית המקדש באו לקלס לפני הקדוש ברוך הוא תופס בהם ואומר ביתי חרב וגלו בני ואתם מבקשים לקלס לפני לכך יחזקאל ראה ארבעה וישעיהו שש:

שאל דבר צוה לאלף דור (תהלים קה ח) וכתיב (שמות כ ו) ועשה חסד לאלפים אתה מוצא לעושה את התורה והמצוה מאהבה מעצמו ועשה חסד לאלפים לאהבי שהוא עושה מאהבה אבל העושה מיראה לאלף דור לכך נאמר (דברים ז ט) ולשמרי מצותי לאלף דור:

שאל אני אמרתי בחפזי כל האדם כוזב (תהלים קיו יא) וכתוב (שם קא ו) עיני בנאמני ארץ אם יש נאמנים בארץ האיך כל אדם כוזב את מוצא נאמנים:

פרק ג

... וכולם ברשות:

שאל והשיגוך של ברכות (דברים כח) חסיר ושל קללות (שם כח מה) מלא למה של ברכות כתוב והשיגך מלמד שתבא ברכה ותשיג לכל אחד ואחד בפני עצמו ושל קללות מלא שיהיו כל ישראל משתתפין בה שלא תשיג לאחד מהם:

שאל כתוב (שמות כג יט) ראשית בכורי אדמתך וגו' וכתוב אחד אומר (דברים יד כא) לא תאכלו כל נבלה וגו' וכתוב אחר אומר ראשית וגו' (שמות לד כו) ולמה כתוב בתורה שלש פעמים לא תבשל גדי בחלב אמו אלא למדונו רבותנו אחד כנגד עומר ואחד כנגד הנשואים ואחד כנגד בשר בחלב שלא יבשל אחד מישראל בשר בחלב הראשון העומר שלא יקריב אחד מישראל עומר אלא שעורים רטבות לא יהיה חלב שלא יגרום לזרע שילקה באותה השנה:

שדי לא מצאנוהו שגיא כח (איוב לז כג) אמרו רבותנו מצאנו אותה השעה שסידר הקדוש ברוך הוא קרבנות לישראל מה כתיב (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם וגו' וכתיב (שם א יד) ואם מן העוף ואם אין לו עוף יביא אפילו קומץ של סולת מעלה אני עליו כאלו נפש הוא מקריב לפני שנאמר (שם ב א) ונפש כי תקריב הוי שדי לא מצאנוהו שגיא כח:

דבר אחר שדי לא מצאנוהו וגו' ואל תאמר בקרבנות אלא אפי' בשעת התוכחות אין הקדוש ברוך הוא בא בכח על בריותיו רצונך לידע בשעה שבא הקדוש ברוך הוא להתוכח עם ישראל ואומר להן לכו ונוכחה יאמר יי וגו' (ישעיה א יח) מה נאמר אחריו אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו:

שלח לחמך על פני המים (קהלת יא א) באברהם הכתוב מדבר אמר ר' אלעזר בשם ר' סמי הרבה:

פרק ד

כתוב אחד אומר בנתיו (בראשית לז לה) וכתוב אחד אומר ואת דינה בתו (שם מו טו) אלא ללמדך שבנותיו של יעקב נשי בניו היו וכל זרעו של יעקב נשאו אחיות ואת שאר בשרם כדי שלא יתחתנו בעמי הארץ לפיכך נקראו זרע אמת (ירמיה ב כא):